

Birinci Bölüm

POLİTİKA KAVRAMI

1)POLİTİKANIN ANLAM VE NİTELİKLERİ

Politika nedir? Bu soruya eski çağlardan bugüne verilen cevaplar bir tahlilden geçirildiği zaman iki değişik ve karşıt görüş etrafında toplandı, daha doğrusu iki ayrı yönünü yansıttığı görülür.

ÇATIŞMA

- ❖ Politika, insanlar arasında bir çatışma, bir mücadele ve kavgadır.
- ❖ Düşünce, çıkar ve psikolojik eğilim farklılıklardan doğar.
- ❖ Bu çatışma politikanın temelini oluşturur.
- ❖ Çatışmanın asıl konusu; toplumdaki değerlerin paylaşılmasıdır.
- ❖ Çatışmanın hedefi iktidarı ele geçirmektir.

UZLAŞMA

- ❖ Politika, herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurmaktır.
- ❖ Politikanın amacı toplumda bütünlüğü sağlamak, özel çıkarlara karşı koyarak genel yararı ve insanların “ortak iyiliğini” gerçekleştirmektir.
- ❖ Politika herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurma çabasından başka bir şey değildir.
 - ✓ Bu idealist bir görüştür ve bir bakıma ütopyiktir. Olanı değil olması gerekeni belirtir.

- 1) Politika zaman ve mekân bakımından evrensellik ve süreklilik bildirir.
 - İnsanlar arasında düşünce ve çıkar ayrılıkları olduğu sürece bu ayrılıkların doğurduğu bir çatışma ve dolayısıyla politika var olacaktır.
 - Politika hür bir ortamın varlığını ifade eder.
- 2) Politikanın özü toplumdaki değerlerin dağıtımı ile ilgili bir düşünce ve çıkar çatışması, bir iktidar mücadelesidir.
 - Bu mücadele asgari bir anlaşma temeli üzerinde olmalıdır. Bu “barış” ve “düzen”dir.
 - Çatışmaya sınır çizilmezse “kaos, kargaşa, anarşi, iç savaş” tehlikeleri doğar.
 - Şiddet ve silahlı çatışmanın başladığı yerde politika biter savaş başlar.
- 3) Politika sadece bir çatışma değil aynı zamanda bir “uzlaşma”dır.
 - Bu bakımdan politika “belirli bir toplumda çatışma halinde olan çıkarların uzlaştırılması faaliyeti”dir.
 - Herkes, her grup kendi düşüncelerinden tavizler vererek ortak bir noktada buluşur.
 - Bu açıdan bakıldığında, politikanın yönetme ve itaat etme şeklinde bir “iktidar ilişkisi” olma niteliği yanında, “siyasal kararların alınmasına katılma” niteliğinin bulunduğu da görülür.
- 4) Politika sadece bir iktidar kavgası değildir.
 - İnsanlar, politikayı salt bir iktidar kavgası olarak görmeyip “otoritenin meşruluğu”, “en iyi yönetim şeklinin hangisi olduğu ya da olabileceği” sorunlarını araştırmışlardır.
 - “meşruluk” kavramı burada öne çıkar.

2)POLİTİKA BİLİMİ

- 1) Klasik politika bilimi “devlet”i ana konu olarak ele alıyordu. Siyaset bilimi esas itibariyle “devlet bilimi” olarak kabul edilmekteydi.
 - Fakat bu politikanın alanını biraz fazla daraltmak olur. Zira politika devleti aşan bir kavramdır.
 - ✓ Disk, kesik, kamusal, tüsiad gibi dernekler kamusal alan dışında olup siyaset sahnesindedir.
 - ✓ Siyaset kamusal ve özel alanları birlikte kapsar.
- 2) Günümüzde politikanın temel konusunun “siyasal iktidar” olduğu kabul edilmektedir.
 - ✚ David Easten : “Politika bir toplumda değerlerin otoriteye dayanılarak bölüştürülmesi sürecidir.

İkinci Bölüm

POLİTİKA BİLİMİ AÇISINDAN DEVLET

I. DEVLET KAVRAMI

- ❖ Marksistlere göre devlet “bir sınıfın, diğer sınıfları egemenliği altında bulundurduğu bir örgütlenme”dir.
- ❖ Bir başka görüşe göre devlet sınıf kavramının üstünde ve ötesinde bütün toplumu kapsayan ve birleştiren bir kuruluştur.
- ❖ Hegel’e göre devlet neredeyse bir “yeryüzü tanrısı”dır. Devlet en üstün değerdir, bir amaçtır.
- ❖ Karşıt görüşe göre devlet bir amaç değil sadece bir araçtır. Toplumsal düzen ve barış sağlanmasını sağlayan bir araç.
- ❖ Bazılarının devleti tek ve egemen bir iktidar yapısı olarak görmelerine karşılık, bazıları da onu insanlar tarafından meydana getirilen diğer topluluklar gibi bir topluluk, ancak onlardan daha geniş bir “topluluklar topluluğu” sayarlar. (Plüralist’lerin görüşü)

Devlet’in

- a) Ülke
- b) İnsan topluluğu
- c) İktidar
- d) Hukuki ve siyasal düzen (belli bir kesime göre)

olmak üzere 3 (kimilerine göre 4) ana unsurunun olduğu kabul edilir.

Bu unsurları birbirine bağlamak suretiyle;

- “Devlet belli bir toprak üzerinde yerleşmiş, zorlayıcı yetkiye sahip bir üstün iktidar tarafından yönetilen bir insan topluluğunun meydana getirdiği siyasal kuruluştur.”

II. SOYUT BİR KAVRAM OLARAK DEVLET

- ❖ Devletin bütün unsurlarını (ülke, insan topluluğu, iktidar, siyasi ve hukuki düzen) bir araya getirerek yapılacak bir tanımlama aslında onun ne olduğunu anlamamız için yeterli değildir.
- ❖ Devlet bu anlamda sadece kavramsal geçerliğe sahip bir düşünürdür.
- ❖ Devlet fikrinin oluşturulması, iktidarın kişisellikten kurtulup, kurumsallaşmaya geçmesini ifade eder.
- ❖ Bu evrim sonucunda insanlar artık bir şefe, bir derebeyine, bir hükümdara değil, fakat onların fiziki varlıklarının üstünde ve ötesinde adına “devlet” denilen sürekli ve “soyut” bir varlığa itaat edeceklerdir.
- ❖ Burdeau “insanlar, insanlara itaat etme durumunda kalmamak için devleti icat etmişlerdir.” der.
- ❖ Devlet, iktidarın dayanağı ve siyasal toplumun çatısı olarak düşünülmüştür.
- ❖ Devlet, tarih boyunca birleştirici bir “simge” bir “sembol” olmuştur.

III. DEVLETİN KÖKENİ VE DOĞUŞU SORUNU

- Devlet nasıl ve ne zaman ortaya çıkmıştır sorusunun cevabını ararken, “devlet”ten neyin kastedildiği önemlidir.
- Devlet derken yeniçağdaki ve günümüzdeki anlamıyla devlet mi anlaşılmalıdır, yoksa yöneten ve yönetilen farklılaşmasının kendini gösterdiği ilkel siyasal topluluklar da devlet mi sayılmaktadır?
 - Dinsel ve metafizik temele dayanan bilim ve akıldışı görüşler bir yana bırakılacak olursa, diğerleri başlıca şu iki kategoriye ayrılabilir:
 - a) Tamamen bir varsayıma dayanan **hipotetik** teoriler (ki, bunların asıl amacı devletin gerçekte nasıl meydana geldiğini açıklamak değildir.)
 - b) Siyasal toplulukların gelişmesini ve devlet haline geçişlerini tarihsel ve sosyolojik açıdan inceleyen teoriler.
- ✓ Bu alandaki karışıklıkların en belirgin örneğini, “toplumsal sözleşme” kuramlarına devletin kaynağını açıklayan görüşler arasında yer verilmesinde görmemiz mümkündür.
- ✓ Klasik kamu hukuku kitaplarının birçoğunda, Hobbes’un, Locke’un ve Rousseau’nun siyasal teorileri, “devletin temelini toplumsal sözleşmeye dayandıran görüşler” başlığı altında incelenir.
- ✓ Fakat ne Hobbes, ne Locke ve ne de Rousseau, “tabiat hali” ve “toplum sözleşmesi” hipotezlerini işlerken devletin nasıl ortaya çıktığını açıklamak amacını gütmemişlerdir.
- ✓ Onlar bu hipotezleri (varsayımları) siyaset teorilerinin kuruluşunda sadece bir çıkış noktası olarak almışlardır.
- ✓ Asıl görmek istedikleri devletin “ne olduğu” değil “**ne olması gerektiği**”dir.
- Devlet deyince, en ilkel biçimde de olsa yönetenle yönetilen arasındaki farklılaşmanın dolayısıyla siyasal iktidar olgusunun kendini gösterdiği bütün siyasal toplulukları mı anlayacağız, yoksa sadece bugünkü anlamı ve bugünkü unsurlarıyla mı devlet sayacağız?
 - Eğer birinci anlayışa uygun olarak devleti siyasal toplulukla eşanlamda kabul edecek olursak, bu toplulukların ilk defa nasıl, nerede ve ne zaman ortaya çıktığı konusunda sosyal bilimciler arasında bir görüş birliğine rastlayamayız.

- Genellikle paylaşılan ve geçerli olan görüş şudur: **Bugünkü anlamı ve bugünkü unsurlarıyla devlet yeni bir kuruluştur ve bu kuruluş ancak 15. ve 16. yüzyıllar içinde ortaya çıkmıştır.”**
- “devlet” kelimesinin batı dillerinde karşılığının (status, stato, state) kullanılmaya başlanması da 16. yüzyıla rastlar.
- Bundan önce siyasal toplulukları ifade için polits, civitas vb. deyimler kullanılıyordu.
- Öte yandan, ülkeler arasında çağdaş “sınır” kavramı da gene 16. yüzyıl içinde belirmeye başlamıştır.
- ❖ Günümüzdeki anlamıyla milli devlet, ortaçağın sonlarında ve yeniçağın başlarında Avrupa’da feodalitenin çöküşü ve kilisenin siyasal nüfuzunun kırılışı ile birlikte doğmuştur.
- ❖ Milli devlet, dağınık ve çatışan otoriteler arasında gölünmüş olan insanları ülke ve millet kavramları etrafında toplayan yeni bir kuruluştur.

IV. DEVLETİN KİŞİLİĞİ SORUNU

- Modern hukukun devletin tüzel kişiliği kavramını geliştirmesiyle şu sonuç ortaya çıktı:
 - ❖ Devleti meydana getiren insanlar değişebilir, devleti yönetenler değişebilir, hükümetler değişebilir, hatta rejimler değişebilir, fakat devlet kalır. Bütün bu değişiklikler onun varlığını etkilemez; o süreklidir.
- Böylece hukuk, bir friksiyon-tüzel kişilik- aracılığıyla, devlete sürekli bir temel getirmiş olur.
- Yöneticiler iktidar üzerinde sübjektif bir hak sahibi değillerdir,
 - ❖ Onlar sadece devletin organı olarak, kendilerine hukuk tarafından tanınmış olan yetkiyi kullanır.

V. POLİTİKA BİLİMİ AÇISINDAN DEVLET

- Devlet, siyasal kuruluşların en geniş, en gelişmiş, en iyi örgütlenmiş ve en kapsayıcı olanıdır.
- Devlet bu bakımdan bir “kurumlar kurumu”dur.
- Siyasal olaylar, iktidar ilişkileri genelde onun içinde cereyan eder.
- Bu yönden de devlet siyasal faaliyetlerin “ genel çerçevesini” ve kadrosunu belirler.

- Devletin kendisi politika biliminin araştırma konusu değildir.
- Bunun sebebi devletin “soyut” bir kavram olmasıdır.
- Politika bilimi somut, gözlenebilir insan davranışları olarak beliren siyasal olayları inceler.

- Devleti “herkesin iyiliğini düşünen, tarafsız, üstün bir varlık” olarak görmek gerçeklikten uzaktır.
- Devlet adına alınan kararlar, yapılan kanunlar onu yapanların dünya görüşünü, ideolojik eğilimini taşır.
- Politika bilimi, devlet ve onun soyut kişiliğinin ötesinde bu somut gerçeği bulup çıkarmak amacına yönelmiştir.

Üçüncü Bölüm

POLİTİKA BİLİMİNİN TEMEL KAVRAMI: SİYASAL İKTİDAR

I. SİYASAL İKTİDARIN BELİRLENMESİ

1) Genel Olarak İktidar Kavramı (Sosyal İktidar)

- Modern zamanla birlikte iktidar kavramı öne çıkmıştır.
- Siyasal olayların temel dinamiğini oluşturur.
- Bir başkasının davranışını etkileyebilme, kontrol edebilme gücüdür.
- Sosyal iktidar, iktidar kavramının en geniş olanıdır.
- Bu anlamda iktidar olgusuna sosyal hayatın çeşitli kademelerinde, her türlü grup ilişkileri içinde rastlarız.

2) Siyasal İktidarın Nitelikleri

- Bir ülkedeki tüm iktidarları kapsayan en üstün iktidardır. Bu yüzden devlet egemenliğiyle bağdaştırılır.
- Bu üstünlük mutlak değil, nispi bir üstünlüktür. Bunun aksi otoriter, totaliter rejimlerde olur.
- Güç kullanma tekeli: Siyasi iktidar maddi kuvvet ve zor kullanma gücüne sahiptir. Tabi ki bu hukukun üstünlüğüne uygun olarak yapılır.
- Rıza/İtaat(onay): İktidar mutlaka, hiç değilse bir ölçüde yönetilen rızasına dayanmak zorundadır.
- Sadece çıplak güce/kuvvete dayanan bir iktidarın istikrar sağlayabilmesi ve sürekli kalabilmesi imkânsızdır.

İktidar = Kuvvet + Rıza

3) Siyasal İktidar ve Otorite

Otorite: Güç kullanmadan insanları etkileyebilme, yönlendirebilme gücüdür.

- Bir bakıma “meşru iktidar”dır.
 - Görecelik taşır.
 - Belli bir konuda fikrine saygı duyulan, sevilen insanlar da otorite olabilir. (futbol otoritesi vb.)
- “güç, etki, iktidar, otorite kavramları arasında nasıl bir ilişki vardır.”

II. SİYASAL İKTİDAR VE EGEMENLİK

1) Egemenlik Kavramının Ortaya Çıkışı ve Klasik Egemenlik Teorisi

Ortaçağın sonlarını ve yeniçağın başlarını kaplayan zaman diliminde Avrupa’da büyük güçler arasındaki üstünlük mücadelesi sonucunda “egemenlik” kavramı ortaya çıkmıştır. Fransa kralları uzun zaman bir yandan ülke içinde feodal senyörlerle, öte yandan da dışarıda krallık üzerinde (Avrupa’da ki bütün monarşiler üzerinde) üstünlük iddiasında bulunan papalık ve Roma-Cermen İmparatorluğu ile savaşmak zorunda kalmıştır. Sonunda bu devler savaşından Fransa kralları galip gelmiş, içeride feodal

güçlere kesin üstünlüklerini kabul ettirmiş, dışarıda da papalık ve imparatorluk karşısında bağımsızlıklarını sağlamış bunu da mutlak egemenlik kavramıyla ifade etmişlerdir.

Egemenlik kavramının ilk defa olarak tanımlamasını yapan, onu sistemleştirerek belirli bir teori haline getiren ünlü Fransız hukukçusu Jean Bodin'dir. Bodin, 16. Yüzyılın sonlarına doğru yayımladığı "Devletin Altı Kitabı" (LesSixLiveres de la République) isimli eserinde egemenliği ülkede yaşayan bütün insanlar, "bütün vatandaşlar ve tebaa üzerinde kanunla kısıtlanmayan en üstün iktidar" olarak tanımlıyordu.

Bodin'e göre egemenlik;

- Sınırsız ve mutlak bir iktidardır.
- Tektir, bölünemez ve devredilemez.
- Başka bir deyişle, belli bir ülke üzerinde ancak tek bir egemen kudret olabilir ve bu egemen kudret bölünemeyeceği gibi başkasına da devredilemez.

2) Egemenliğin Değişik Anlamları

- Egemenlik dış egemenlik ve iç egemenlik diye ikiye ayrılır.
- Dış egemenlik, devletin dışarda tam olarak bağımsız olmasıdır.
- İç egemenlik, devlet iktidarının en üstün olma, sınırsız ve mutlak olma, bölünmez olma ve devredilmez olma gibi niteliklerini ve;
- Devletin kanun yapmak, para basmak, savaş ve barış ilan etmek, vergi toplamak, vs. gibi iktidarlarını kapsar.

3) Klasik Egemenlik Kavramının Günümüzde Geçersizliği

- "mutlak" ve "sınırsız" bir iktidar hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmaz. Hukuk devleti hukuka bağlı ve sınırlı bir devlet görüşüne dayanır.
- "tek", "bölünmez" ve "en üstün" olma gibi özellikleri federal devlet kavramıyla çelişir.
- Klasik egemenlik teorisi, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle bağdaşmazlık ve çelişki gösterir.
- Kısaca egemenlik kavramı günümüzde anlamını ve geçerliliğini kaybetmiştir.

4) Egemenliğin Modern Karşılığı: Kurucu İktidar Kavramı

- Egemenlik zamanımızda geleneksel niteliklerinden sıyrılmış olarak sadece "hukuki bakımdan en üstün iktidar" anlamında anlaşılmaktadır.
- "anayasanın üstünlüğü" ilkesinde dayanan rejimlerde siyasal iktidar en üstün otorite değildir.
- Siyasal iktidar karar alma, kural koyma, emir verme ve bu emre kuvvet kullanarak itaat ettirme gücüne sahip olsa da neticede anayasayla sınırlandırıldığı için bir sınırlı iktidardır.
- Şu halde gerçek "üstün" iktidar, anayasayı yapan iktidardır.

Kurucu İktidar;

- ✓ Devletin temel hukuki düzenini kuran, siyasal iktidarın hangi organlar tarafından, nasıl ve hangi sınırlar içinde kullanılacağını belirten, herkes için bağlayıcı üstün anayasal normlarını koyan iktidardır.

Kurulu İktidar;

- ✓ Kaynağını ve yetkilerini anayasadan alan ve bu yetkileri anayasanın çizdiği sınırlar içinde kullanan iktidardır.

İkincil (Tali) Kurucu İktidar;

- ✓ Yürürlükte olan bir anayasada değişiklik yapma yetkisine sahip olan iktidardır.
- ✓ Yapmak istediği değişiklikler anayasanın bütünlüğünü ve sistematliğini bozacak nitelikteyse anayasa ve hukuk tekniği yönünden sınırlandırmayla karşılaşabilir.

Dördüncü Bölüm

SIYASAL İKTİDARIN MEŞRULUK TEMELİ

MEŞRUIYET

- İktidarın kendini savunma mekanizmasıdır. (haklılaştırma)
- İktidarın referansıdır. (seçimler için). (haklılaştırma)
- Toplumsal rıza/moral (etik, ahlaki) düzendir.
- Toplumun muafakatıdır. (izin vermesi, yetkilendirmesi.)
 - ✓ Bu yetkilendirme güç kullanmasına izin vermek içidir
- Kılıfına uydurma. (yalan söyleme, göz boyama)
- Mutabakat (consensus)
- Çok boyutlu ilişkiler ağı
- Meşrulaştırma Araçları:

KLASİK	MODERN
<p>DİN (KİLİSE, PAPA, HALİFELİK)</p> <p>MİTOLOJİ (İDEOLOJİK METİNLER, HİKÂYELER, EFSANELER)</p> <p>GELENEK (TARİHSELLİK, SÜREKLİLİK TAŞIR)</p> <p>KARİZMA</p>	<p>TOPLUM SÖZLEŞMESİ</p>

KARİZMA

Karizma dediğimizde meşruiyeti ete kemiğe büründürüyoruz.

- Ya bu özellikler birinde var olacak ya da halk o özelliklerin onda olduğuna inanacak.
- Karizmatik lider toplumu peşinden sürüklemelidir.
- Karizmatik liderle bütün bir toplum, tek bir liderle özdeşleşir.

MODERN MEŞRUIYET KAYNAKLARI

Toplum Sözleşmesi Teorileri: 16. yüzyıl ve sonrasını ilgilendirir. Bu modern devletin ortaya çıkmasıyla ilgilidir.

❖ Aydınlanma süreciyle **“birey”** öne çıkıyor. **“birey”** yöneticiyi, lideri sorgulayan akıl sahibi, düşünen insandır. Doğal hak ve hukuk anlayışı gelişmiştir.

- **Sözleşme:**
 - ✓ Konusu ne olursa olsun eşit iki tarafın olması gerekir.
 - ✓ Taraflardan birinin hiyerarşik üstünlüğü varsa sözleşmeden söz edilemez.(bir taraf diğer tarafa güç kullanamaz.)
 - ✓ Sözleşmenin bir tarafında egemen/iktidar, diğer tarafında toplum olacak.

- ✓ İktidarla toplum arasındaki ilişkiyi gözlemleyebilmek gerekir. İktidar ve toplumun birbirlerine karşı görev, hak ve sorumlulukları vardır.
- ✓ Sözleşme; görev, hak ve sorumlulukların düzenlenmesidir.

T.HOBBS:

Meşruyetin kaynağı **DEVLET** tir.

Güvenlik önemli bir kavramdır.

- ✓ İnsanın doğuştan kötü bir varlık olduğuna inanır.
- ✓ Bütün hak ve özgürlüklerinden vazgeçmelidir der. (Bireyin kendi güvenliği için)
- ✓ Devleti yüce bir varlık olarak görür.
- ✓ Mutlak güç, birlik ve beraberliği yaratır. O da ortak iyiyi sağlar.
- ✓ Bu egemeni sınırlandırabilecek bir güç yoktur.
- ✓ Devlet (egemen) her türlü aracı(gücü) kullanabilir.
- ✓ Bireyler bu güce itaat etmek zorundadır.
- ✓ Bu koşulsuz, pasif bir itaattir. (Çünkü insan "birey" olmaktan vazgeçmiştir.)
- ✓ İktidarın varlığı ve egemenin sürekliliği önemlidir.
- ✓ Görev ve sorumluluklar önemlidir.
- ✓ Bir düşmanın varlığı önemlidir. (Toplumu bir arada tutabilmek için.) (Ulus ve ulus devlet kavramı)

J.J. ROUSSEAU:

Meşruyetin kaynağı **TOPLUM** dur.

Eşitlik kavramı önemlidir.

- ✓ Toplum derken kastedilen insanların bir ve eşit olmasıdır.
- ✓ Her bir birey bütün varlığını genel iradeye bırakır.
- ✓ Devlet = Toplum modelini oluşturur.
- ✓ Milli egemenlik teorisi.
- ✓ Genel iradeyi çoğunluk belirler.
 - ✚ Çoğunluk ve çoğulculuk arasındaki fark: çoğulculuk azınlıklarında yönetimde söz sahibi olabilmesi, karar almada ve kural koymada onların dikkate alınmasıdır.

J. LOCKE:

Meşruyetin kaynağı **BİREY** dir.

Hak ve özgürlükler kavramı önemlidir.

- ✓ İnsan zihni boş bir levhadır.
- 1. Mülkiyet: (Yaşam hakkı, ifade, düşünme, mal, mülk vs.)
 - İktidar bireyin mülkiyetini korumakla mükelleftir.

- ✓ İç güvenlik, dış güvenlik, adalet. Bu 3 görev dışında devlete, iktidara, egemene başka bir yetki verilemez.
- ✓ Bu sınırlı devlete tekabül eder.
- 2. Kamunun İyiliği:
 - Güçler ayrılığı ilkesiyle hak ve özgürlükler güvence altına alınır.
 - ✓ Liberal, demokratik sistemin temelini oluşturur.

Beşinci Bölüm

SOSYAL TABAKALAŞMA VE SİYASAL İKTİDAR

- Politikanın –ve onun dinamiğini oluşturan iktidar ilişkilerinin- sosyolojik ortamı toplumdur.
- Toplum, bir arada yaşayan, aralarında sürekli ilişkiler bulunan ve bu ilişkiler belirli davranış kurallarına göre düzenlenmiş olan geniş insan toplulukları olarak tanımlayabiliriz.
- Toplum meydana getiren insanlar arasında hiyerarşik bir farklılaşma, bir sosyal tabakalaşma vardır.
- Bu tabakalaşma, tarihin değişik dönemlerinde kast, zümre, sınıf gibi değişik isimler almıştır.
- Bugün sosyal sınıflardan ve sınıf çatışmasından söz edildiği zaman akla ilk gelen isim Karl Marx'dır.
- Bunun sebebi Marx'ın sınıf kavramını icat etmiş olması değil, sınıf sorununu değişik bir perspektif içinde ele alışı, onun varlığını belirli tarihi aşamalara bağlaması ve sınıf kavgasını siyasal çatışmanın ana eksenine haline getirmiş olmasıdır.

MARXİST SINIF ANLAYIŞI

- Sınıf kavramı Marxist doktrinin en önemli kavramı belki de temel direğidir.
- Marxist sınıf anlayışına göre sosyal sınıflar üretim araçları ile olan ilişkilerine göre belirlenir.
- Üretim araçlarına (toprak, fabrika, sermaye, vs.) sahip olanlar bir sınıf, üretim araçlarına sahip olmayanlar bir sınıf, olmak üzere toplumu iki sınıfa ayırır.
- Burada sınıf ayrımı sadece ekonomik temele dayandırılmıştır. Bu **objektif kriter**dir.
- **Sübjektif kriter**; üretim ilişkilerinde oynadıkları rol, yaşama şartları ve ekonomik çıkarları bakımından aynı durumda olan gruplar arasında –bu ortak durumların farkına vardıkları ölçüde- bir **sınıf bilinci** uyanır.
- Marxist siyasal teorisinin ana eksenine sınıf kavgasıdır.
- Sınıf kavgasının şekillenmesinde ise “bilinçlenme” birinci derecede rol oynayan bir faktördür.
- Kapitalist toplumda iki ana sınıf burjuvazi ve proletaryadır.
- Marxist teoriye göre iki esas sınıfın dışında bazı “ara sınıflar” ve “sosyal tabakalar” da bulunur.
- Marx'ın asıl söylediği şudur; sosyo-ekonomik gelişme zamanla toplumu iki ana sınıfın **kutuplaşmasına** doğru götürecektir.
- Marxist teoride **kutuplaşma** tezi önemli bir yer tutar.

- **Hâkim sınıf** kavramı: Tarihin belirli aşamalarında görülen bütün toplumlarda bir sınıf diğer sınıflara nazaran daha üstün, daha doğru ifadeyle hâkim(egemen) durumdadır.
- Burdaki ekonomik üstünlük aynı zamanda politik üstünlüğü de sağlar.
- Siyasal iktidar daima hâkim sınıfların elindedir.

- Materyalist diyalektiğin uzanım çizgisi şöyle tamamlanır;
- Geleceğin hâkim sınıfı proletarya olacaktır.
- Proletarya, tarihin akışını hızlandıracak bir devrimle devlet mekanizmasına (siyasal iktidara) el koyacak ve diktatörlüğünü kuracaktır.
- Proletarya diktatörlüğü yolundan da, burjuvazinin tasfiyesi suretiyle ve zamanla nihai hedef olan tek sınıflı topluma veya “sınıfsız topluma” geçilecektir.

SOSYAL TABAKALAŞMANIN BOYUTLARI: SINIF VE STATÜ

- Marx sosyal tabakalaşmayı sadece sınıf farklılaşması olarak ele almıştır.
- Weber toplumdaki hiyerarşik tabakalaşmayı “sınıf” ve “statü” olarak ikiye ayırmıştır.
- Weber de Marx gibi sınıf tanımlamasının temel kriteri olarak ekonomik ölçüyü kabul eder.
- Fakat Weber’e göre sosyal kademelenme sadece sınıf esasına dayanmaz. Sınıf farklılaşmasının yanında ayrıca bir de statü farklılaşması vardır.
- Statü, kişinin toplumda saygı, itibar ve prestij bakımından sağladığı yeri ifade eder.
- Sosyal statünün belirlenmesinde servet ve gelir gibi ekonomik faktörlerden çok, meslek, eğitim, kültür ve yaşama tarzı gibi faktörler rol oynar.
- Böylece toplumda sosyal sınıfların içinde statü gruplarının yer aldıkları görülür.